

Beleidskader bibliotheekwerk Nieuwegein

drs. Stella Blom
drs. Martin van der Gugten

Beleidskader bibliotheekwerk Nieuwegein

Amsterdam, 3 december 2008

drs. Stella Blom
drs. Martin van der Gugten

Met medewerking van:
drs. Rento Zoutman

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
1.1	Aanleiding	3
1.2	Werkwijze	3
1.3	Leeswijzer	4
2	Huidig beleidskader	5
2.1	Gemeentelijk beleidskader 2003-2006	5
2.2	Meerjarenbeleidsplan SBN 2007-2012	6
2.3	Conclusie	7
3	Analyse landelijke ontwikkelingen	8
3.1	Bibliotheekwerk in Nederland	8
3.2	Kernfuncties	9
3.3	Digitale dienstverlening	9
3.4	Collectie	10
3.5	Doelgroep gericht aanbod	10
4	Analyse lokale situatie Nieuwegein	12
4.1	Leden	12
4.2	Tarieven en openingstijden	13
4.3	Collectie	13
4.4	Organisatie	14
4.5	Huisvesting	15
4.6	Financiën	16
5	Scenario's	17
5.1	De scenariomethode	17
5.2	Scenario 1: Fysiek – centraal	17
5.3	Scenario 2: Fysiek – decentraal	19
5.4	Scenario 3: Virtueel – centraal	20
5.5	Scenario 4: Virtueel – decentraal	20
5.6	Conclusie	21
6	Visie	23
6.1	Inleiding	23
6.2	Doelstelling	23
6.3	Hoofdpijnen in de uitvoering	23
6.4	Programmatische invulling	25
6.5	Prestatieafspraken 2009-2012	26
6.6	Financiering	28
	Bijlagen	
Bijlage 1	SWOT bibliotheek Nieuwegein	30
Bijlage 2	Demografie Nieuwegein	31
Bijlage 3	Bronnen	32

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

De gemeente Nieuwegein is opdrachtgever van het lokaal bibliotheekwerk en heeft DSP-groep gevraagd om hiervoor een beleidskader te ontwikkelen. Een dergelijk beleidskader biedt de basis voor de subsidierelatie tussen gemeente en bibliotheekorganisatie. Het vorige beleidskader 2003-2006 diende onder andere als grondslag voor een budgetovereenkomst tussen SBN (Stichting Bibliotheek Nieuwegein) en gemeente Nieuwegein. In deze budgetovereenkomst zijn afspraken neergelegd over activiteiten en prestaties en over de hoogte van het budgetsubsidie dat hiervoor beschikbaar is gesteld.

De gemeente Nieuwegein heeft behoefte aan een nieuw beleidskader voor het lokale bibliotheekwerk, ondermeer vanwege de bezorgdheid bij het College van Nieuwegein omtrent de aanhoudende daling van het aantal abonnees en bezoekers van de bibliotheek. Uit de nieuwe beleidskaders moet duidelijk naar voren komen hoe de diverse doelgroepen in de gemeente te bereiken. Daarnaast is er nog een duidelijke aanleiding om het bibliotheekbeleid onder de loep te nemen, namelijk de nieuwbouw op drie verschillende locaties. Hetgeen een unieke situatie is, die veel kansen biedt.

De gemeente Nieuwegein en de Stichting Bibliotheek Nieuwegein (SBN) ontwikkelen momenteel drie nieuwe bibliotheekvestigingen in Nieuwegein:

- Centrale bibliotheek als onderdeel van het nieuw te bouwen Stadhuis.
- Vestiging Zuid als onderdeel van een nieuwe Brede School.
- Vestiging Noord als onderdeel van een woonzorgvoorziening.¹

De gemeente ziet de ontwikkeling van nieuwbouw op deze drie locaties als een unieke kans om een krachtig totaal concept te ontwikkelen. Meer dan ten tijde van het verschijnen van het vorige beleidskader kunnen toekomstige ontwikkelingen in de komende periode geconcretiseerd worden.

1.2 Werkwijze

In het kader van het opstellen van dit beleidskader is een aantal gesprekken gevoerd met betrokkenen vanuit gemeente en Stichting Bibliotheek Nieuwegein. Ook is er een werkbijeenkomst georganiseerd waarop verdieping is gegeven aan mogelijke toekomstscenario's voor de ontwikkeling van het bibliotheekwerk in Nieuwegein.

Tijdens de bijeenkomst bleek dat de situering van de bibliotheekcentrale op de 2e verdieping, de SBN grote zorgen baart. Zij vinden zichtbaarheid van functie op begane grond belangrijk, zeker gezien belang dat men hecht aan aantrekkelijke verblijfsfunctie. Ook bleek dat SBN prioriteit wil geven aan het ontwikkelen van de virtuele bibliotheek. Aangegeven werd ook dat er in

Noot 1 Deze woonzorgvoorziening in de wijk Baten-Noord wordt niet door de gemeente, maar door een particuliere ontwikkelaar voorbereid.

Nieuwegein relatief veel allochtone jeugd de bibliotheek bezoekt. Samenwerken met lokale partners zoals Stichting Welzijn Nieuwegein in het bereiken van specifieke doelgroepen ziet de bibliotheek als meerwaarde.

De kunsttieleen in Nieuwegein maakt onderdeel uit van de SBN en is ook in de bibliotheek gevestigd. De gemeente heeft plannen om in het nieuwe Stadshuis een Centrum voor Beeldende Kunst (CBK) te situeren, waarvan de kunsttieleen onderdeel zal uitmaken. Tegelijkertijd met dit beleidskader heeft DSP-groep een beleidskader voor het toekomstig CBK opgesteld. Dit CBK-beleidskader is vastgelegd in een apart document, waarin ook enkele toekomstscenario's zijn opgenomen.

1.3 Leeswijzer

Na deze inleiding in hoofdstuk 1 volgt in hoofdstuk 2 een overzicht van het huidige beleidskader met daarin de belangrijkste sturingsdocumenten met betrekking tot het bibliotheekwerk in Nieuwegein. Hoofdstuk 3 bevat een analyse van de landelijke ontwikkelingen rond het bibliotheekwerk. Vervolgens wordt in hoofdstuk 4 een analyse van de lokale situatie en ontwikkeling gegeven. Wat gaat goed en waar liggen kansen tot verbetering? Naast beleidskaders bevat de rapportage enkele scenario's voor de programmatische invulling van het toekomstig bibliotheekwerk (hoofdstuk 5). De rapportage wordt afgesloten met het visiehoofdstuk (hoofdstuk 6), waarin de ambities, doelstellingen en streefresultaten van de gemeente rond de bibliotheek aan bod komen.

2 Huidig beleidskader

De belangrijkste sturingsdocumenten zijn momenteel het beleidskader 2003-2006, dat de gemeente heeft geformuleerd, en het meerjarenbeleidsplan 2007-2012 van de bibliotheek zelf.

2.1 Gemeentelijk beleidskader 2003-2006

Het Beleidskader openbare bibliotheek 2003-2006 is het document dat de gemeente heeft geformuleerd, onder andere als basis voor de budgetovereenkomst met Stichting Bibliotheek Nieuwegein.

Deze gemeentelijke nota constateerde dat de bibliotheek zich in een overgangsfase bevond en zette in op stabilisatie van de eerder geformuleerde doelen en taken. Hierbij werd aangegeven dat diverse ontwikkelingen tot discussie leiden over de ambities van het bibliotheekwerk in relatie tot de beschikbare middelen. Het ging hierbij onder andere om:

- de digitalisering van producten en diensten
- de landelijk ingezette herstructurering van het bibliotheekwerk
- de culturele ontwikkelstrategie van het stadscentrum

Daarnaast is aangegeven dat er ook nagedacht moet worden over het realiseren van meer vraagsturing, bijvoorbeeld door productfinanciering en klanttevredenheidonderzoek met betrekking tot kwaliteit. In het vorige beleidskader heeft de gemeenteraad zich ook uitgesproken te streven naar het behoud van drie vestigingen.

Overzicht Beleidsdoelstellingen uit het budgetconvenant 2003-2006

Beleidsdoelstelling	Te behalen prestatie
De bibliotheek werft leden	Minimaal 30% van de Nieuwegeinse bevolking is lid
Collectie: het opbouwen en ontsluiten van voor ieder bestemde (actuele) collecties informatie die actueel, pluriform en representatief zijn voor het veld van kennis en cultuur.	De collectie bevat minimaal 2,6 banden per inwoner en minimaal 4 aansluitingen op het internet.
Het verschaffen van inlichtingen aan eenieder ten behoeve van het vinden van informatie. Deze taak wordt uitgevoerd op basis van het uitgangspunt dat de klant zelfstandig informatie zoekt. Faciliteiten bieden voor raadplegen van de collectie en verwerven en verwerken van informatie; beschikbaar stellen van studieplekken met studiemateriaal en leesplekken met kranten, tijdschriften en informatiebrochures.	In de centrale tenminste 8 studieplekken, waarvan 8 met een pc met verwerkingsprogramma's. In de centrale minstens 42 werkplekken bieden.
Het bieden van mogelijkheden om materialen uit de collectie te lenen.	Minimaal (gemiddeld) 41 uitleeningen per lid.
Zo ruim mogelijke openingstijden realiseren, de bibliotheek bevordert het lezen door middel van een breed aanbod van informatie binnen de algemene collectie.	Minimaal 60 uur per week opengesteld voor leesfunctie, 40 uur per week voor uitleenfunctie etc.
Instandhouding van uitleenpunten in de twee verzorgingshuizen en van de service dat zelfstandig wonende leden die slecht ter been zijn, thuis bezocht worden.	Minimaal 2 x per maand uitleenservice

Ondersteuning van educatieve instellingen en activiteiten in het kader van landelijke projecten leesbevordering.	Stabilisatie van activiteiten ten opzichte van voorgaande beleidsperiode.
De bibliotheek levert een bijdrage aan het realiseren van de gemeentelijke culturele ontwikkelstrategie en stelt ruimte ter beschikking ten behoeve van een kunstuitleen.	Afzonderlijke budgetovereenkomst.
De tarievenstructuur van de Stichting is gericht op een toegankelijkheid voor brede lagen van de bevolking.	Er wordt een tariefstijging verwacht. Differentiatie/toepassing van profijtbeginsel is bespreekbaar.

Om de inwoners van Nieuwegein daadwerkelijk te betrekken bij en te behouden voor de activiteiten van de bibliotheek zijn onder andere de volgende aandachtspunten geformuleerd:

- aandacht voor incidentele bezoekers via identiteitverlenende activiteiten
- kansen op het gebied van digitale infrastructuur
- zorgen voor een aantrekkelijke verblijfssfeer
- relatie met de culturele ontwikkelstrategie van Nieuwegein
- samenwerking met diverse partijen, zoals onderwijs, sociaal-cultureel werk, stadswinkel

2.2 Meerjarenbeleidsplan SBN 2007-2012

Het meest recente beleidsplan van de bibliotheek is het Meerjarenbeleidsplan 2007-2012 "Tussen droom en daad, tussen nu en straks." Ook in deze titel weerklinkt de overgangperiode waarin de bibliotheek zich bevindt. De bibliotheekcentrale zit op een tijdelijke locatie en kijkt uit naar nieuwe ontwikkelingen op gebied van dienstverlening en organisatie.

Door interne problematiek van de bibliotheek is er het laatste jaar echter minder van het beleidsplan gerealiseerd dan gewenst. Ook loopt SBN aan tegen een kostenaspect: de bibliotheek kreeg enerzijds te maken met bezuinigingen en anderzijds met toenemende kosten op ICT-gebied. Ten slotte speelt nog dat de beleidskaders volgens SBN verouderd zijn en niet meer voldoen als basis voor prestatieafspraken. Met name het sturingsmodel van de gemeente ('sturen op afstand') beperkt volgens SBN de mogelijkheden voor een goede interactie tussen overheid, publieke instelling en burger/gebruiker. Tegelijkertijd wenst de SBN voldoende ruimte om zelfstandig invulling te geven aan haar maatschappelijke opgave.

De SBN beschrijft haar ambitie in het meerjarenplan als:

"Het bibliotheekwerk dicht bij de mensen als betrouwbare, laagdrempelige en voor een ieder toegankelijke publieke informatievoorziening waar burgers kennis kunnen nemen van de culturele diversiteit van de samenleving".

Om dit streefbeeld gestalte te geven gaat SBN de komende periode werken aan verschillende speerpunten en innovaties:

- Versterking van de lokale functie van de bibliotheek als laagdrempelige informatievoorziening door middel van lokale samenwerking.
- Ontwerp van een nieuw dienstverleningsconcept voor mogelijk nieuwe doelgroepen.
- Ontwikkeling van het concept 'Mediawijsheid' als zijnde het bevorderen van kennis, vaardigheden en mentaliteit, waarmee burgers zich bewust, kritisch en actief kunnen bewegen in een complexe, veranderlijke en ge-

- digitaliseerde wereld.
- Inzetten op verhogen van professionaliteit (intermediair, informatiebeleid en cultuurdiversiteit).
 - Versterking van de organisatie door middel van schaalvergroting en professionele samenwerking.

2.3 Conclusie

In het gemeentelijke beleidskader 2003-2006 werd gekozen voor stabilisatie als uitgangspunt om in te kunnen spelen op ontwikkelingen in de (lokale) samenleving. Nu is er behoefte om het huidige beleid op punten bij te stellen om zo vorm te geven aan een nieuwe koers. Belangrijk vraagstuk vormt de door de gemeente gewenste toename van het aantal lidmaatschappen en het bereiken van specifieke doelgroepen binnen de gemeente Nieuwegein.

De SBN werpt de vraag op of dit nog wel de juiste prestatiecriteria zijn, waarop het bibliotheekwerk afgerekend kan worden. De criteria zijn voornamelijk gericht op het aantal leden, uitleningen en collectiebezit. Terwijl het aantal lidmaatschappen geleidelijk daalt, gaat de bibliotheek steeds meer steeds fungeren als ontmoetings- en informatiecentrum, ook voor niet-leden.

3 Analyse landelijke ontwikkelingen

3.1 Bibliotheekwerk in Nederland

De Wet op het openbaar bibliotheekwerk (1975) heeft geleid tot een sterke toename van het aantal bibliotheekvoorzieningen en daardoor tot een toename van het gebruik. De aantallen die destijds werden gehaald worden nu niet meer bereikt. Met hun aanbod spelen bibliotheken in op maatschappelijke behoeften en op de vraag van verschillende doelgroepen. Zij stimuleren het gebruik van en bezoek aan bibliotheken door diverse projecten, waarvan scholenprojecten een belangrijk onderdeel vormen.

Het adviesrapport 'Open Poort tot Kennis' van de landelijke commissie bibliotheekvernieuwing (in de wandelgangen de commissie Meijer genoemd) uit 2001 leidde tot 'opschaling' van het bibliotheekwerk op lokaal en provinciaal niveau. Deze commissie constateerde destijds een gebrek aan samenhang en professionaliteit in de branche. In 2001 werd via het Koepelconvenant 'Herstructurering openbaar bibliotheekwerk' het startschot gegeven voor een proces van bibliotheekvernieuwing. Nederland telt anno 2008 180 bibliotheken². In 2002 waren dit er nog meer dan 500. Het aantal is de afgelopen jaren gedaald door onder andere fusies tot grotere regiobibliotheken. Daarnaast is in toenemende mate is er sprake van (regionale) samenwerking, bijvoorbeeld in een Kulturhus.

In 2008 heeft een uitgebreide evaluatie plaatsgevonden van zes jaar bibliotheekvernieuwing en is een aantal studies en beleidsstukken verschenen. De landelijke Stuurgroep Bibliotheken heeft haar eindadvies geschreven, mede op basis van een toekomststudie van het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) en de Monitor Bibliotheekvernieuwing. De Raad van Cultuur heeft de Minister van OCW hierover geadviseerd met medeneming van de reacties van IPO, VNG en VOB.

Het SCP (2008)³ voorziet voor de komende tien jaar een tekort aan draagvlak voor de openbare bibliotheek. Door veranderingen in de maatschappelijke omgeving, zoals vergrijzing en de in toenemende mate multiculturele samenleving, en veranderingen in het bredere mediagebruik (gebruik internet en boekverkoop) verandert het bibliotheekgebruik. De huidige dienstverlening slaat onvoldoende aan, er is een landelijke trend van dalend lidmaatschap van bibliotheken. Volgens het SCP staat deze kernfunctie van de bibliotheek, kennis en informatie, onder druk.

Het landelijke percentage daalt sinds 1998 en is sinds enkele jaren onder de 30% gezakt⁴. Het percentage ingeschreven bibliotheekgebruikers ligt in 2005 op circa 25 %. De daling wordt namelijk voor een behoorlijk deel veroorzaakt door afname in plattelandsgebieden, waar bibliotheekvoorzieningen verdwijnen en door daling in de grote steden.

Noot 2 Het Proces. Over het 'hoe' van herstructureren en vernieuwen in bibliotheekland. Marja Pinckaers, Eugene Geradts (2008).

Noot 3 De openbare bibliotheek tien jaar van nu. De hoofdlijnen. Frank Huysmans, Carlien Hillebrink. (april 2008).

Noot 4 SCP, 2008.

De Raad van Cultuur (2007) geeft aan dat het nodig is om keuzes te maken met betrekking tot het collectiebeleid, HRM, digitale dienstverlening en marketing. De focus zou moeten komen te liggen bij het in staat stellen van gebruikers om een pluriform en onafhankelijk aanbod te kunnen vinden, waarbij verwijzingen naar een collectie kunnen worden gedeeld.

De Minister van OCW heeft onlangs een adviescommissie Bibliotheekinnovatie ingesteld met als opdracht om op zeer korte termijn een plan op te stellen voor de bibliotheekinnovatie in de periode 2009-2012. Dit plan moet onder meer de focus van het vernieuwingsproces verscherpen en het tempo verhogen, met name door meer centrale regie. Tevens moet het plan aansluiten bij het proces van bibliotheekvernieuwing tot dusver en rekening houden met de standpunten van de betrokken overheden (VNG, IPO en OCW) en met recente adviezen, akkoorden en convenanten die aan het bibliotheekwerk raken. Naar verwachting zal dit advies begin 2009 verschijnen.

3.2 Kernfuncties

Openbare bibliotheken in Nederland bieden niet alleen een mediacollectie aan, maar voeren ook in toenemende mate andere activiteiten uit. De landelijke Richtlijn voor Basisbibliotheken⁵ stelt vijf kernfuncties centraal, namelijk:

- 1 warenhuis van kennis en informatie
- 2 centrum voor ontwikkeling en educatie
- 3 inspiratiebron van lezen en literatuur
- 4 encyclopedie van kunst en cultuur
- 5 podium voor ontmoeting en debat

Deze vijf kernfuncties vormen de rode draad in de ontwikkeling van de bibliotheek en kunnen naar believen worden ingezet. Zo langzamerhand kristalliseert zich uit dat de meeste bibliotheken de nadruk leggen op de eerste drie kernfuncties. Dat sluit uiteraard niet uit dat kernfunctie 4 en 5 niet aan bod kunnen komen. Deze kernfuncties lenen zich bij uitstek voor lokale inkleuring.

3.3 Digitale dienstverlening

Uit alle recente adviezen komt naar voren dat er meer behoefte is aan centrale regie, met het oog op realisatie van een landelijke ICT-infrastructuur en een geïntegreerde Collectie Nederland. Digitale dienstverlening draagt bij aan de toegankelijkheid van de collectie en informatie, onder andere door toename van thuisgebruik. Digitale diensten kunnen leiden tot meer interactie en personalisering voor verschillende doelgroepen en onderwijsniveaus.

In de afgelopen jaren zijn er landelijk al de nodige digitale diensten ontwikkeld, zoals AI@din, Zoek&Boek, Schoolbieb.nl, G!ds en Bibliotheek2.0. De ontwikkeling naar een digitale of virtuele bibliotheek zal echter krachtiger gestimuleerd gaan worden en meer focus krijgen. Deze ontwikkeling loopt

Noot 5 De Richtlijn voor Basisbibliotheken (2005) is samengesteld door de Stuurgroep Bibliotheken, waarin het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, het Interprovinciaal Overleg, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten en de Vereniging van Openbare Bibliotheken waren vertegenwoordigd.

parallel aan de meer traditionele functie van de bibliotheek, waar kansen zijn voor een aanbod gericht op ouderen, leesgehandicapten, nieuwkomers en laaggeletterden. Digitale dienstverlening en de fysieke bibliotheek kunnen elkaar versterken.

3.4 Collectie

De bibliotheekcollectie bestaat allang niet meer alleen uit gedrukte boeken. Bibliotheken lenen ook dvd's (muziek en informatie) uit en stellen kranten en tijdschriften ter beschikking. Daarnaast wordt ook steeds meer digitale content aangeboden.

Voor wat betreft de omvang en samenstelling van bibliotheekcollecties wordt er gewerkt aan meer samenwerking tussen bibliotheken, waardoor de leden van alle bibliotheken de beschikking krijgen over een groter media-aanbod en tegelijkertijd de bibliotheken efficiënter kunnen werken. De doelstelling is dat er zodoende een samenhangende Collectie Nederland ontstaat. Hierdoor kan de collectie per bibliotheek per saldo kleiner worden, terwijl de leden via een nationale bibliotheekpas meer media tot hun beschikking krijgen. Dit vereist echter wel dat alle bibliotheken binnen een netwerk opereren en dat er een afgestemde infrastructuur ontstaat voor het zoeken in de bibliotheekcatalogi en (vervolgens) het vervoer van media tussen bibliotheken (IBL).

Het door bibliotheken beschikbaar stellen van geselecteerde, hoogwaardige digitale content wordt beperkt doordat deze informatie vaak niet rechtenvrij is. Sommige digitale bestanden, zoals de krantenbank, kunnen wel in de bibliotheek ingezien worden, maar de wens is dat deze informatie voor leden in de toekomst ook van elders (thuis, werkplek, onderweg) bereikbaar wordt. De onderhandeling hierover met uitgevers zal namens de bibliotheeksector landelijk gaan plaatsvinden. Verder is de technologie nog lang niet uitontwikkeld.

3.5 Doelgroep gericht aanbod

Stimuleren van het gebruik van bibliotheekvoorzieningen kan ondermeer door verschillende typen dienstverlening fysiek samen te brengen. Dat wil zeggen dat bibliotheken onderdeel vormen van voorzieningenclusters die worden toegespitst op de specifieke kenmerken en behoeften van de wijk. Ook kan er door vergaande samenwerking met andere (cultuur)instellingen, zoals VVV's en bijvoorbeeld banken meerwaarde ontstaan door gebundelde collecties en expertise of door gezamenlijk beheer. Op een aantal plekken in Nederland ontstaat differentiatie van functies tussen bibliotheekvestigingen en de centrale bibliotheek. Vestigingen brengen dan vooral aanbod in de wijk voor groepen als ouderen en families met kinderen met een beperkte collectie voor volwassenen. De centrale bibliotheek biedt een brede, meer gespecialiseerde collectie en dienstverlening voor onder meer volwassenen en jongeren en is de verbindende schakel met het landelijk netwerk. Daarnaast wordt via Zoek&Boek voor alle bibliotheekleden in principe de gehele Collectie Nederland ontsloten.

Eén van de manieren om een laagdrempelige bibliotheekvoorziening te creëren in de wijk is om aansluiting te zoeken bij een brede school⁶. Vooral de combinatie van een openbare bibliotheek met een brede basisschool komt vaak voor. Voordelen zijn dat de bibliotheek aansluiting kan zoeken bij andere buurtfuncties en efficiënt gebruik kan maken van menskracht. Scholen kunnen profiteren van de nabijheid en toegankelijkheid van bibliotheken. Bibliotheken zien hun ledental groeien, delen van de collectie vernieuwen, en zijn gemakkelijker 'vindbaar'.

De medewerker van de bibliotheek kan een rol vervullen binnen de brede school, of omgekeerd. De gemeente Nieuwegein stimuleert het inzetten van een combinatiefunctionaris in het kader van de combinatie brede school, bibliotheek en sport. Taken en activiteiten van de bibliotheek de Brede School zijn bijvoorbeeld: het leveren van de collectie en uitvoeren van activiteiten in het kader van de Kinderboekenweek. Bibliotheken en onderwijs weten elkaar ook steeds vaker te vinden in relatie tot mediawijsheid en e-learning.

Naast families met kinderen, zijn senioren een andere doelgroep die vaak meer op de buurt gericht is. De groep ouderen is, zeker als we spreken vanaf een leeftijd vanaf 55 jaar, zeer divers qua vitaliteit, leefstijlen en interesses. Daarbij wordt vaak onderscheid gemaakt tussen de groep die nog zeer mobiel en maatschappelijk actief is (55-65 jaar); de groep die meestal nog zelfstandig woont maar wel lichte beperkingen heeft (65-75 jaar) en de groep die ernstige beperkingen heeft en die nog zelfstandig of in een verzorgingshuis woont (75+). Ouderen zijn over het algemeen goed vertegenwoordigd als doelgroep van de bibliotheken. Specifiek aanbod voor deze doelgroep bestaat uit: Boek aan huis diensten, collectie in tehuizen, leeskringen en cursussen.

Noot 6 In juli 2008 is er onderzoek gedaan naar de stand van zaken met betrekking tot de participatie van bibliotheken binnen een brede school. Aan het onderzoek hebben ruim 160 scholen deelgenomen, waarvan ruim 90 scholen de volledige vragenlijst hebben ingevuld. 77% participeert in Brede School-ontwikkelingen, voornamelijk in brede basisscholen.

4 Analyse lokale situatie Nieuwegein

4.1 Leden

De SBN heeft in 2007 bijna 15.000 leden, dat is circa 24% van de bevolking van Nieuwegein. De leden lenen gemiddeld 38 banden per jaar. In Nieuwegein bezoekt, net als in de rest van Nederland, meer vrouwen dan mannen bibliotheek. Jongeren, en ook opvallend veel allochtone jongeren, weten de bibliotheek goed te vinden.

De gemeente Nieuwegein heeft in het beleidskader 2003-2006 een norm gesteld voor de prestaties van de bibliotheek. De SBN presteert voor wat betreft het ledenpercentage onder deze norm (24% versus 30%). Ook het aantal uitleningen per lid ligt iets onder de norm (38 versus 40).

Uit onderstaande tabel valt af te lezen dat het aantal volwassen leden een neergaande lijn vertoont. Daarbij moet wel opgemerkt worden, dat het huidige ledental niet zonder meer is af te zetten tegen aantallen van voorafgaande jaren, aangezien in de huidige telling bruto leden niet meer worden meegenomen. Met bruto leden wordt bedoeld leden die niet actief waren, maar wel nog aan de bibliotheek verbonden waren vanwege openstaande schulden of nota's. Er wordt nu gewerkt met een nieuw bibliotheekstelsel, dat alleen de actieve leden telt, die daadwerkelijk materialen lenen of diensten afnemen.

Tabel 4.1 Aantal leden en uitleningen van de Openbare Bibliotheek

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
leden totaal	22.563	22.265	21.922	21.567	19.321	19.207	17.592	13.643	14.953
volwassen leden	14.428	14.285	14.215	13.197	11.377	11.260	9.522	5.195	6.085
jeugdleden	8.135	7.980	7.706	8.370	7.944	7.947	8.070	8.448	8.868
leden per 1.000 inwoners	359	355	353	348	311	313	286	222	245
uitleningen	940.246	921.702	892.541	860.330	810.912	796.135	758.603	545.720	573.634
uitleningen per lid	42	41	41	40	42	41	43	40	38

Bron: www.nieuwegein.nl

Ondanks de landelijke trend van afname van het aantal leden van de openbare bibliotheken, is het dalend lidmaatschap van volwassenen in Nieuwegein opvallend. Gezien de bevolkingssamenstelling zou er een meer dan gemiddelde belangstelling moeten zijn voor diensten van de bibliotheek. Gezien de bevolkingssamenstelling van Nieuwegein (zie bijlage 2), hoogopgeleid en relatief veel jonge gezinnen, en de bevolkingskenmerken (hoger opgeleid, zelfstandig, veel gezinnen en levensgenieters) lijkt het percentage van 25-30% redelijk.

Wat betreft digitale dienstverlening scoort de bibliotheek hoog ten opzichte van de door de gemeente gestelde norm. Dat komt ondermeer tot uiting in het aantal pc's dat beschikbaar is voor bezoekers van de centrale vestiging (32 versus norm van 4) en het aantal studieplekken (20 versus norm van 8). In filiaal Zuid zijn er 12 studieplekken, terwijl de gemeente daar geen eisen aan heeft gesteld.

Mogelijk biedt uitbreiding van digitale dienstverlening kansen om de daling te keren, of in ieder geval verdere daling te voorkomen. In Nieuwegein wordt namelijk meer dan gemiddeld thuis vanachter een pc een beroep gedaan op centrale voorzieningen.

SBN organiseert daarnaast diverse activiteiten waarbij inwoners van Nieuwegein elkaar kunnen ontmoeten rond het thema lezen en literatuur. Zo is er een literair café en een project Cultuur Open Podium. Regelmatig worden (landelijk bekende) schrijvers uitgenodigd voor literaire avonden. Ook zijn er activiteiten speciaal voor kinderen, zoals de Voorleeskampioenschappen en de Kinderboekenweek. Deze activiteiten worden over het algemeen goed bezocht. Dit past in de lokale uitwerking van de kernfuncties 4 en 5 (zie paragraaf 3.2).

4.2 Tarieven en openingstijden

Voor 2007/2008 gelden de volgende tarieven:

Jeugd

Tot 15 jaar is het basislidmaatschap van de bibliotheek gratis, vanaf 12 jaar t/m 17 jaar kost lidmaatschap met aanvulling van dvd's en muziek tussen de € 14 en de € 18.

Volwassenen

Vanaf 18 t/m 64 jaar nemen de abonnementskosten gefaseerd toe van € 28 tot € 45. Voor 65+ zijn er aangepaste tarieven.

Het lidmaatschapstarief voor de bibliotheek in Nieuwegein voor volwassenen ligt relatief hoog ten opzichte van de regio. SBN doet niet mee met de Utrechtse bibliotheekpas, die bibliotheekleden in staat stelt in de hele provincie boeken te lenen. Dit zou betekenen dat ook de tarieven geharmoniseerd moeten worden en de bibliotheek daardoor inkomsten uit contributies gaat mislopen. Tenzij door een lager tarief meer mensen bereid blijken om lid te worden van de bibliotheek.

De bibliotheekcentrale is 60 uur per week geopend en de publieke openingstijden zien er als volgt uit:

- Maandag t/m vrijdag van 09.00 tot 20.00 uur
- Zaterdag van 10.30 tot 15.30 uur

4.3 Collectie

Het aantal in de bibliotheek van Nieuwegein aanwezige banden per inwoner ligt met 113.422 banden beneden de door de gemeente vastgestelde norm van 121.800. Een belangrijke oorzaak hiervoor is dat er momenteel slechts twee vestigingen zijn in plaats van drie. Daarnaast kan het saneringsbeleid aangescherpt worden, er staat nu te vaak gedateerd werk op de planken.

Gezien de ontwikkelingen in de richting van regionale en landelijke beschikbaarheid en uitwisseling van collecties, is het van belang om de collectie van de bibliotheek kwantitatief én kwalitatief op peil te houden, ondanks de eerder geschetste ontwikkeling dat niet de gehele collectie direct beschikbaar hoeft te zijn in de bibliotheekvestiging zelf.

4.4 Organisatie

Stichting Bibliotheek Nieuwegein heeft ca. 16 fte tot haar beschikking. Naast professionele krachten, werken er in de bibliotheek ook vrijwilligers, die taken rond de uitleen en inname van boeken vervullen. Verder kent SBN ook een schoolbibliotheekdienst (100% klantdekking in het basisonderwijs) en de dienst BEZIG, waarbij twee verzorgingstehuizen worden voorzien van collectie en een professionele bibliotheekvoorziening aan huis is gerealiseerd. SBN is nog niet gecertificeerd.

SBN is wel lid van de VOB en maakt daarmee automatisch onderdeel van een landelijk netwerk van openbare bibliotheken. In tegenstelling tot de meeste andere bibliotheken heeft SBN tot nog toe niet meegedaan aan de schaalvergroting tot regiobibliotheken binnen de provincie Utrecht.⁷ De overwegingen van SBN om niet in te zetten op schaalvergroting zijn:

- minder slagkracht door spreiding van verantwoordelijkheden
- minder innovatie
- meerwaarde is niet duidelijk (samenwerking is geen doel, maar middel)

Wel hebben de bibliotheken van Baarn, Nieuwegein en Veenendaal in 2005 besloten tot samenwerking in de BNV-Groep. Als eerste werd een gezamenlijk bibliotheeknetwerk ingericht. In dat netwerk draait een nieuw bibliotheek automatiseringspakket (Bicat) wat leidt tot kostenbesparing en toenemende efficiency. SBN levert de back office voor dit netwerk.

Op dit moment loopt er procesbegeleidingstraject met het oog op mogelijke samenwerking van SBN met regiobibliotheek Lek en IJssel (Houten, IJsselstein, Lopik en Vianen) in opdracht van de betrokken gemeenten, gefinancierd door de provincie Utrecht. Ook de bibliotheken van Baarn en Veenendaal zijn in vergaande onderhandeling over aansluiting bij een naastliggende regiobibliotheek, te weten de bibliotheken Eemland en Heuvelrug. Inmiddels wordt er binnen de SUB al voorzichtig gedacht aan verdere schaalvergroting in federatief verband (model Biblionet in Groningen).

De keuze om (nog) niet te participeren aan de regionale en landelijke schaalvergroting kan er mogelijk toe leiden dat SBN middelen misloopt, die in het kader van de landelijke innovatie-impuls vrijkomen. In welke mate dat het geval zal zijn, is nu nog niet vast te stellen. Een gevolg is in ieder geval dat de bibliotheek van Nieuwegein momenteel niet deelneemt aan het debat over de invulling van de schaalvergroting en de afspraken die daar mogelijk uit voortvloeien.

Noot 7 Marsrouteplan 2006-2007 van de Stichting Utrechtse Bibliotheken.

4.5 Huisvesting

Groekernen waren tot voor kort slaapsteden. Momenteel ontwikkelen voormalige groekernen zich steeds meer tot volwaardige steden in plaats van woonsteden, met bijpassend voorzieningenniveau. Ook Nieuwegein vernieuwt!⁸ en de stad krijgt een nieuw stadshart. Met het nieuwe stadshart wil de gemeente haar inwoners stedelijke voorzieningen bieden, gecombineerd met 'buiten' wonen. Oftewel: 'the best of both worlds'⁹. Daarbij doet zich de situatie voor dat zowel voor het filiaal in Noord als het filiaal in Zuid in de komende jaren vervangende nieuwbouw gerealiseerd zal worden.

Vestiging in het Stadshuis

De bibliotheekcentrale van SBN is momenteel gehuisvest in een tijdelijke accommodatie. De bibliotheekcentrale (en het toekomstige CBK) krijgt een plek in het nieuw te bouwen Stadshuis in het centrum van Nieuwegein. Het management van SBN heeft zitting in de projectgroep Stadshuis. Het Stadshuis is ontworpen met veel glas door het Deense architectenbureau 3xNielsen en straalt daarmee uit: toegankelijkheid, transparantie en ruimtelijkheid. Naar verwachting zal de nieuwbouw in 2012 gerealiseerd zijn. In het gebouw worden de volgende functies ondergebracht: bibliotheek, Centrum voor Beeldende Kunst, gemeentehuis, maatschappelijk centrum, winkelveorzieningen, wonen. Er komt een parkeervoorziening onder.

Het meest recente Plan van Eisen voor het Stadshuis dateert van 2005. Daarin staat dat de bibliotheek de schakel vormt tussen de informatiebronnen en de zoeker naar deze bronnen. In het plan wordt uitgegaan van 350.000 bezoekers op jaarbasis.

Tabel 4.2 Aantal m² beschikbaar voor de bibliotheekvoorziening in het Stadshuis

Eigen entreegebied bibliotheek	20 m ²
Uitleen volwassenen en jeugd	1.232 m ²
Kennis(studie)centrum	520 m ²
Personeelsruimten, ondersteunende ruimten	497 m ²
Totaal	2.269 m²

Wij zullen hier niet tot in detail ingaan op het Plan van Eisen, maar willen wel een aantal aandachtspunten naar voren brengen:

- In het Plan van Eisen werd oorspronkelijk vermeld dat de bibliotheek van buitenaf herkenbaar dient te zijn tot op bouwblokniveau. Dat uitgangspunt is in het definitieve bouwplan niet gehandhaafd.
- De entree van de bibliotheek is op de begane grond, de collectie en andere diensten van de bibliotheek bevinden zich op de 2e verdieping. Dit kan een drempel vormen om de bibliotheek te bezoeken.
- Ook was er in het plan van 2005 nog sprake van een leescafé. Wegens bezuinigingen is dat later geschrapt.
- Bij de planning van m² voor de bibliotheek is een fors deel daarvan gereserveerd voor de collectie. Dit aantal m² biedt mogelijkheden om in de toekomst flexibel mee om te gaan.

Noot 8 Nieuwegein vernieuwt! is de publiekscampagne die in oktober 2008 van start is gegaan om alle inwoners van de gemeente Nieuwegein op de hoogte te houden van de metamorfose.

Noot 9 Area Dynamica; De kunst voor het nieuwe stadshart van Nieuwegein (juli 2008, Dienst Maatschappelijke ontwikkeling Nieuwegein).

Vestiging Zuid

Het management van SBN neemt vanaf het begin deel aan de Projectgroep Lekboulevard. Deze groep houdt zich op verzoek van de gemeente bezig met de realisering van een Brede School in Nieuwegein Zuid. De bibliotheek maakt vanaf het begin deel uit van deze projectgroep. Momenteel zijn er onzekerheden over de locatie van de Brede School vanwege door winkeliers van het nabije winkelcentrum ingediende plannen. De vraag is ook of er voldoende middelen zijn om zowel in de centrale vestiging als in de vestiging Zuid te investeren.

De nieuwbouw in Zuid is gepland in de Brede School Lekboulevard, die daar gerealiseerd wordt. De oorspronkelijke geplande 400m² is inmiddels teruggebracht naar 200m². Met deze beperking van vierkante meters wordt ingespeeld op de ontwikkeling dat een minder groot deel van de collectie permanent wordt uitgesteld. Ook is het, gezien de samenstelling van de wijk met relatief veel ouderen en de aansluiting bij de Brede School, voor de hand liggend om deze vestiging voornamelijk in te richten op gezinnen met jonge kinderen en een 55+ doelgroep.

Vestiging Noord

Het bibliotheekfiliaal in Noord (de Baten) maakte deel uit van een zalencentrum en is in 2002 geheel afgebrand. Daarbij is ook een groot deel van de collectie verwoest. Zowel leners als medewerkers moeten sindsdien uitwijken naar andere vestigingen. Om deze extra toeloop op te vangen zijn sindsdien de openingstijden van de centrale bibliotheek verruimd. Door verdergaande automatisering heeft de centrale vestiging haar ruime openingstijden kunnen veilig stellen.

Anno 2008 is er nog geen vervangende nieuwbouw in Noord gerealiseerd, hetgeen een negatief effect heeft op het bereik van de bibliotheek. Het verzorgingsgebied van de vestiging in Noord beslaat de wijken Batau Noord en -Zuid, Galecop, Zuilenstein en Jutphaas-Wijkersloot. Wel is er een voorlopige reservering van 200 m² voor een nieuw bibliotheekfiliaal overeengekomen.

4.6 Financiën

SBN ontvangt jaarlijks bijna € 1,4 miljoen subsidie van de gemeente Nieuwegein en een kleine € 3 ton aan inkomsten van de leden. Door de recente verhuizing naar de tijdelijke locatie heeft SBN het financiële moeilijk, vanwege extra kosten en minder leden (o.a. door afgelegen ligging en betaald parkeren).

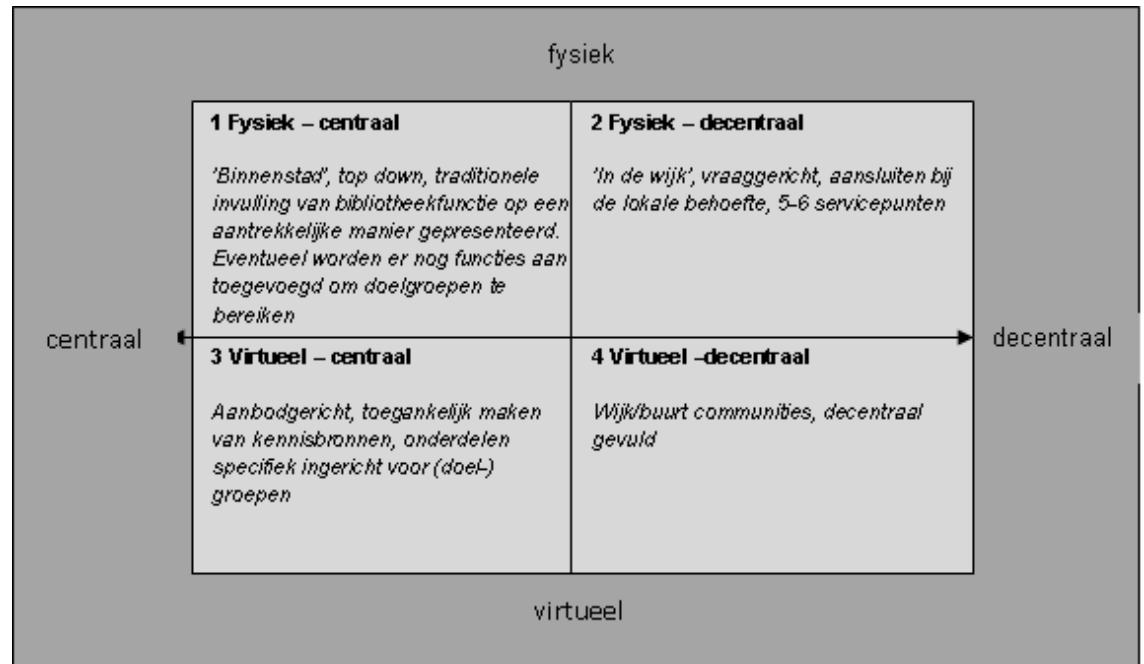
5 Scenario's

5.1 De scenariomethode

Als start van een inhoudelijke discussie over de bibliotheekfunctie in Nieuwegein zijn een aantal uitersten geformuleerd waarbinnen de voorziening zich zou kunnen ontwikkelen. Dat is gedaan aan de hand van scenario's.

In het kader van de scenariomethode zijn voor het bibliotheekwerk twee dimensies richtinggevend, te weten centraal/decentraal en fysiek/virtueel. Op basis van onderstaand assenstelsel zijn vervolgens vier scenario's voor de invulling van het bibliotheekwerk worden geschetst.

Het gaat bij scenario's om een modelmatige invulling ter ondersteuning van het denkproces. De uiteindelijke keuze is veelal een mengvorm van verschillende scenario's.

5.2 Scenario 1: Fysiek – centraal

In dit scenario gaan we vooral uit van een attractieve, centraal gelegen bibliotheek met voor ieder wat wils. Een bibliotheek met de nadruk op de traditionele functie, die van uitlener van boeken en andere fysieke media van de bibliotheek, bij voorkeur in een transparante en gemakkelijk toegankelijke omgeving. Een plek waar je kunt ronddwalen tussen de boeken, op zoek naar wat je aanstaat. Indien gewenst kunnen medewerkers je begeleiden in je zoektocht naar informatie.

- Doel en doelgroep: iedereen heeft een volwaardige bibliotheek tot hun beschikking op een goed bereikbare locatie. Doelgroep zijn alle inwoners van Nieuwegein.
- Locatie: centrumgebied.

- Activiteiten: traditionele invulling van bibliotheekfunctie op een aantrekkelijke manier gepresenteerd. Eventueel worden er nog functies aan toegevoegd om doelgroepen te bereiken.

Voorbeeld 1

Bij een centrale voorziening is het zaak ervoor te zorgen dat bewoners de voorziening aantrekkelijk genoeg vinden om deze te bezoeken. Een goed voorbeeld van een gemeente die daar sterk op inzet is Almere. In Almere heeft men gebruik gemaakt van de wetenschap van de winkelinrichting in combinatie met klantenonderzoek. Uitgangspunt is: inrichting is van grote invloed op het bedrijfsresultaat van de bibliotheek. De bibliotheek als warenhuis. De afgelopen jaren is er positieve ervaring opgedaan met het nieuwe concept in een nevenvestiging. Het concept zal ook worden toegepast in de nieuwbouw in het centrum (wordt eind 2008/ begin 2009 afgerond). Het komt erop neer dat de afdelingen worden afgestemd op de soort bezoeker, net als in boekwinkels, met kleuren, materialen voor kasten en zitmeubels. Als bezoekersprofielen werden onderscheiden: de Libelle-lezeres, managers, studenten en literatuurlijfhebbers. Daarnaast krijgt de bibliotheek in Almere een grotere rol in de ontsluiting van het cultuurprogramma voor een breed publiek, via het project Tumult!¹⁰.

Voorbeeld 2

In de gemeente Smallerland is sinds 2001 de beleefbibliotheek ontwikkeld. De beleefbibliotheek is een nieuw bibliotheekconcept, waarbij het erom gaat een verrassende en dynamische bibliotheekomgeving te creëren. Media worden visueel aantrekkelijk gepresenteerd in belevingswerelden of sferen. Gekozen is voor vier sferen:

- Een binnensfeer (geel), te associëren met begrippen als besloten, informeel, sociaal, huiselijk, warmte, ongedwongenheid.
- Een culturele sfeer (rood), te associëren met begrippen als uitgaan, kunstzinnig, creatief, stijlvol.
- Een werksfeer (blauw), te associëren met begrippen als formeel, zakelijk, efficiënt, handel, ambachtelijk, technisch.
- Een buitensfeer (groen), te associëren met begrippen als open, vrijheid, actief bezig zijn, natuur, ruimte, water.

De Beleefbibliotheek heeft een fysieke en een virtuele component, die op elkaar aansluiten en elkaar versterken. In het programma van eisen voor nieuwbouw wordt de nadruk gelegd op een zodanige presentatie van de bibliotheekfuncties, dat een beroep gedaan wordt op alle zintuigen. Er worden mediacollecties uitgesteld in 'natuurlijke omgevingen': kookboeken in de keuken, tuinboeken bij de vijver, biologieboeken in het bos, managementliteratuur in het kantoor, kunstboeken in het museum. De aansluiting tussen de fysieke en de virtuele bibliotheek wordt gezocht in het plaatsen van de infaarrangementen op gebouwde website. Klanten kunnen thuis informatiepakketten raadplegen, hieruit artikelen printen, aanbevolen media reserveren en inschrijven op bijpassende activiteiten.

Voorbeeld 3

In de gemeente Delft is er een nieuw Library Concept Center neergezet. De kunstuitleen vormt in Delft onderdeel van de bibliotheek.

- Motto: het voor iedereen beschikbaar stellen van alles wat wordt uitgege-

Noot 10 http://www.hetkenniscentrum.nl/bibliotheek/dossiers/Cultuur/Bibliotheek/Tumult-in-Almere_1016.html

ven in de wereld ongeacht het soort medium. Veel samenwerkingsverbanden op het gebied van innovatie en ICT.

- De bibliotheek heeft onder andere een website met veel interactieve elementen, zoals Al@din, de persoonlijke vragendienst, voorlezen en muziek via de website. Ook speciaal voor kinderen. In Engels, Spaans en Turks. Ook heeft de bibliotheekvestiging een aantrekkelijk leescafé. De horeca wordt verzorgd door Coffee Star, een nieuw horeca concept gericht op maatschappelijke/publieke functies.

5.3 Scenario 2: Fysiek – decentraal

Dit scenario zou een uitbreiding betekenen van het aantal bibliotheekvestigingen naar vijf à zes filialen. Het is vrij kostbaar om op al deze locaties een volwaardige vestiging te lokaliseren; vaak wordt er daarom voor gekozen op voor *specifieke doelgroepen* in de wijk met een beperkte collectie in hun behoefte te voorzien (kinderen, 65-plussers en allochtonen). Wel kunnen alle boeken aangevraagd en in het filiaal opgehaald worden.

- Kenmerken van dit scenario zijn: 'In de wijk', vraaggericht, aansluiten bij de lokale behoefte, 5-6 servicepunten.
- Doel en doelgroep: alle inwoners van Nieuwegein. Bibliotheken kunnen een bijdrage leveren aan de sociale samenhang: meedoen, verbondenheid met de wijk. Samenbrengen van mensen.
- Activiteiten: kinderen begeleiden met een leesachterstand, leeszaal, met laagdrempelige horecavoorziening, fungeren als informatiepunt.
- Financiën: kleine bibliotheken zijn relatief duur. Kleine vestigingen worden daarom vaak sterk vraaggericht ingericht: brede schoolbibliotheek. Het streven is niet om decentraal een volledige bibliotheek te realiseren.

Voorbeeld 1

Als voorbeeld van een decentrale, fysieke, bibliotheek kan De Klif in Nijmegen dienen. Dit is één van de elf bibliotheekvestigingen in die gemeente. Nijmegen heeft 1 bibliotheekvestiging per 15000 inwoners. Najaar 2007 heeft O&S een evaluatie van dit experiment uitgevoerd met wijkbibliotheken op maat. De aanwezige collectie is in omvang beperkt en geconcentreerd op één doelgroep, afgestemd op de samenstelling van de wijk. Uit het onderzoek blijkt dat de meeste bezoekers komen voor het zoeken en lenen van boeken. Men maakt minder gebruik van bestellen van boeken. Het bibliotheekbezoek is toegenomen in vergelijking tot de oude situatie.

Voorbeeld 2

Ook Deventer doet volop ervaring op met bibliotheekvestigingen op wijkniveau. Daar worden de Wijkwinkels, die gericht zijn op informatie rond zorg en welzijn, georganiseerd door de bibliotheek. De wijkwinkel en de bibliotheek vormen steeds een inhoudelijk samenwerkende voorziening.

Voorbeeld 3

Heerhugowaard: Jeugdbibliotheek van de toekomst, Jeugdbibliotheek van 100 talenten. Kinderen worden medeproducent van informatie, zie ook Beverwijk, Gouda, Capelle en Hoorn.

5.4 Scenario 3: Virtueel – centraal

In dit scenario loop je als het ware vanuit je stoel thuis zo de bibliotheek 'in'. Je spreekt een medewerker aan en trekt een boek uit de kast. Vervolgens maak je een praatje met je buurman, die toevallig ook in de virtuele wereld rond loopt. De bibliotheek op het web heeft een volledig eigen werkelijkheid en je kunt er in gesprek komen met mensen met gelijke interesses.

- Doel en doelgroep: voor alle inwoners van Nieuwegein beschikbaar maken van kennisbronnen via internet. Het aanbod wordt zo nodig en zo mogelijk aangeboden in verschillende niveaus: van basaal tot verbreedend en verdiepend; ook makkelijk leesbaar en met wat ingewikkelder informatie. Passend bij leeftijd en opleiding van de publieksgroepen.
- Locatie: World wide web, onderdelen specifiek ingericht voor (doel-) groepen.
 - Activiteiten: Als een reguliere bibliotheek. Er is voor elk wat wils. Leden van de bibliotheek kunnen media lenen en kunnen van huis uit inloggen en zodoende alle bibliotheekbronnen raadplegen. Van het personeel wordt een actieve houding verwacht in het verzamelen van verschenen media en achtergrondinformatie:
 - Communicatie: via internet, digitale nieuwsbrief.

Voorbeeld 1

- Een voorbeeld van een virtuele bibliotheek elders in het land is er eigenlijk niet. Er zijn wel websites die informatie voor jongeren goed weten te ontsluiten en die jongeren willen enthousiasmeren voor de mogelijkheden van de bibliotheek. Voor jongeren tot 14 jaar is er: www.jeuqdbibliotheek.nl en www.schoolbieb.nl.

Voorbeeld 2

- Een ander voorbeeld van digitale ontsluiting op zoek naar de klant is www.ikwilditboek.nl. Vijf boekverkopers en Biblionet Groningen bieden hun collectie aan. Bijzonder is de combinatie van kopen en lenen via één website.

Voorbeeld 3

- In de museumwereld is de virtuele wereld al wat meer binnengesijpeld. Ook daar ben je nog niet virtueel 'interactief aanwezig'. Maar je kunt wel uitgebreid rondkijken. Een voorbeeld hiervan biedt het Groninger Museum: www.groningermuseum.nl.

5.5 Scenario 4: Virtueel – decentraal

In dit scenario sluit de bibliotheek aan bij al bestaande initiatieven in de gemeente, in de wijk/buurt en speelt in op wat er lokaal gebeurt. De bibliotheek kan onafhankelijk informatie en discussiefora bieden om lokaal debat te stimuleren en te ondersteunen. De content wordt decentraal gevuld. Kenmerken van dit scenario zijn:

- *Doel en doelgroep*: voor alle inwoners van Nieuwegein: beschikbaar stellen van alle mogelijke media, laagdrempelige toegang tot informatiestromen en ontwikkelen van mediawijsheid¹¹.

Noot 11 Het (leren) omgaan met informatie, met het internet en met media. Hieronder wordt begrepen oude en nieuwe media, zoals boeken, dossiers, dvd's, nota's en andere geschriften.

- Activiteiten: aansluiten wat scholen en gemeente/ wijken al bieden. Leden van de bibliotheek kunnen media lenen en kunnen van huis uit, met inloggen, alle bibliotheekbronnen raadplegen.
 - actieve houding in het verzamelen van verschenen media en achtergrondinformatie;
 - uitnodigen van deskundigen;
 - aanbrenge van samenhang in aanbod en in de informatie;
 - inzicht bieden in maatschappelijke ontwikkelingen;
 - organiseren en modereren van fora en debatten voor burgers van Nieuwegein.
- Communicatie: via de website, onderdelen website specifiek toegankelijk voor doelgroepen (bv per school).

Voorbeeld:

Als voorbeeld kan de website van Bibliotheek Amstelland, gemeente Amstelveen dienen¹². Scholen en bibliotheek vullen gezamenlijk een website, middelbare scholieren en hun docenten kunnen doorklikken naar pagina's aangepast op wat speelt binnen de eigen school. Doel van de site is het samenbinden van school, collectie en bibliotheekgebouw.

1 Inhoud sluit aan bij school

2 Inhoud is bedoeld om meer jongeren in de bibliotheek te krijgen.

5.6 Conclusie

Uit de inhoudelijke discussie over de scenario's bleek dat het bibliotheekwerk zich in Nieuwegein momenteel het beste laat plaatsen in kwadrant 1 (fysiek/centraal). Er is veel aandacht voor en er zijn hoge verwachtingen over de nieuwe bibliotheekcentrale in het toekomstige Stadhuis. Momenteel is er alleen een filiaal in Nieuwegein-Zuid en voor de nieuwbouw ervan is de geplande vloeroppervlakte inmiddels gehalveerd. In Nieuwegein-Noord zit nog weinig schot in de nieuwbouw sinds het filiaal aldaar in 2002 is afgebrand. Op het terrein van digitale dienstverlening is nog veel winst te boeken.

Er zijn wel degelijk bedenkingen bij de fysieke concentratie op één plek en de wijze waarop de bibliotheekcentrale in het toekomstige stadhuis is opgenomen. De SBN wil voor de toekomst zwaar inzetten op de ontwikkeling van de virtuele bibliotheek (kwadrant 3 en 4). Dit is eigenlijk alleen mogelijk door te participeren in de landelijke ontwikkeling ervan, zowel vanuit het oogpunt van netwerkvereisten als vanwege de hoge investeringen. Om toch ook fysiek in de wijken aanwezig te zijn, zou gewerkt kunnen worden met servicepunten die in een bredere wijkvoorziening kunnen worden ondergebracht (kwadrant 2). Daartoe is intensieve samenwerking met scholen en welzijnswerk onontbeerlijk. In het scenarioschema (zie paragraaf 5.1) schuift het bibliotheekwerk daarmee feitelijk op van linksboven naar het centrum van het assenkruis.

Hoewel de collectie altijd het hart van de bibliotheek blijft, hoeft in de toekomst niet alles overal in boekenkasten getoond te worden. Hierdoor kan een efficiencyslag gemaakt worden (minder aanschaf van fysieke collecties en minder ruimtebeslag om ze uit te stallen). De vrijvallende middelen kun-

Noot 12 Deze site is te vinden op <http://voel.bibliotheek-amstelveen.nl/>.

nen geleidelijk geïnvesteerd worden in nieuwe diensten en het laten ontwikkelen en beschikbaar stellen van digitale content. Daarbij zullen ook de bibliotheekgebruikers zich meer gaan opstellen als co-producent van tie. De bibliotheek heeft daarbij de belangrijke rol om de betrouwbaarheid en vindbaarheid van hoogwaardige kennis en informatie te bewaken.

Dit leidt tot het volgend toekomstbeeld voor de bibliotheek in Nieuwegein. De inwoners van Nieuwegein hebben aantrekkelijke wijksteunpunten ter beschikking, van waaruit ze kunnen putten uit de landelijke collectie van boeken en andere media. Inwoners van Nieuwegein kunnen in de hoofdvestiging de bibliotheek beleven en voor ieder wat wils vinden. Het leescafé is een plek voor ontmoeting en de nabijheid van het Centrum voor Beeldende Kunst en Stichting Welzijn Nieuwegein zorgt voor een bruisende en levendige plek met een divers publiek. Belangrijke doelgroepen blijven (jonge) gezinnen en jonge ouderen. Nieuwegein speelt daarnaast goed in op de toenemende vergrijzing. Ouderen en jonge gezinnen zijn doelgroepen die meer op de buurt gericht zijn, voor hen zijn decentrale bibliotheekvestigingen gerealiseerd met een speciaal op hen gericht aanbod. De mogelijkheid om te snuffelen tussen de boeken blijft bestaan, maar bestellen via een digitale catalogus met toegang tot een (regionale/ landelijke) collectie wordt gangbaarder. Bibliotheekpersoneel heeft een open en proactieve houding, en heeft een duidelijke rol in het beschikbaar maken en het produceren van informatie.

De bibliotheek in Nieuwegein wordt in de toekomst een volwaardig informatiecentrum, voorzien van de nieuwste mediatechnieken. Nieuwegein neemt met haar bibliotheekvoorziening een koploperspositie in op het gebied van ICT, onder andere via het aanbieden van een virtuele bibliotheek. Inwoners kunnen vanuit hun stoel thuis virtueel de bibliotheek in stappen en daar in gesprek gaan met stadsgenoten over hun interesses en de boeken die zij lezen, en informatie en tips vragen aan de medewerkers. Deze ontwikkeling sluit aan bij Nieuwegein als autostad en het bovengemiddelde gebruik van digitale dienstverlening door haar bewoners.

6 Visie

6.1 Inleiding

Voor de komende periode ziet de gemeente Nieuwegein zich gesteld voor een belangrijke opgave. Er worden drie nieuwe bibliotheekgebouwen gerealiseerd binnen de gemeente en dit biedt kansen op het gebied van zowel innovatie van het bibliotheekwerk als het bereiken van doelgroepen binnen de gemeente. Tegelijkertijd staat de SBN voor een enorme uitdaging om de organisatie en de dienstverlening ingrijpend te vernieuwen terwijl ondertussen de winkel gewoon moet doordraaien.

In dit beleidskader wordt een aantal richtingen aangegeven, waarin het openbaar bibliotheekwerk zich dient te ontwikkelen. Bij de uitwerking daarvan is de opgebouwde kennis en ervaring van de SBN (en de bibliotheeksector als geheel) van grote waarde. De gemeente zal daarom in het beleidskader geen gedetailleerde uitwerkingen moeten opnemen, maar de bibliotheek ruimte moeten laten om zelf keuzes te maken. Uiteraard met het oog op de gemeentelijke doelstellingen en binnen de afgesproken randvoorwaarden.

6.2 Doelstelling

Het bibliotheekwerk heeft een educatieve, culturele en emancipatoire functie. Het doel is om mensen toegang te bieden tot kennis, ze te stimuleren om deel te nemen aan het sociale en culturele leven en ze weerbaar en kritisch te maken. Zij nodigt burgers uit met informatie- en kennisvragen naar de (digitale) bibliotheek te komen. Zij bemiddelt actief tussen de vragen van de klanten en het aanbod aan informatie en biedt ondersteuning bij kennisverwerving. De bibliotheek is een plaats voor culturele vorming en ontmoeting, waar mensen elkaar treffen, en waar verschillende culturen, opvattingen en tradities samenkomen.

In dit opzicht zijn de vijf kernfuncties uit de Richtlijn voor Basisbibliotheken richtinggevend:

- 1 warenhuis van kennis en informatie
- 2 centrum voor ontwikkeling en educatie
- 3 inspiratiebron van lezen en literatuur
- 4 encyclopedie van kunst en cultuur
- 5 podium voor ontmoeting en debat

6.3 Hoofdpijnen in de uitvoering

Op weg naar een virtuele bibliotheek

Uit alle recente studies en beleidsnota's komt duidelijk naar voren dat met kracht ingezet moet worden op de digitale/virtuele bibliotheek. Het begrip 'virtuele bibliotheek' gaat verder dan het elektronisch zoeken en beschikbaar stellen van informatie, maar betekent dat de dienstverlening en contacten zich daadwerkelijk in de virtuele wereld afspelen. De verwachting is dat deze ontwikkeling een van de speerpunten wordt in het kader van de lande-

lijke bibliotheekinnovatie. Gezien de hoge ontwikkelkosten en de benodigde infrastructuur is het ondenkbaar dat een individuele bibliotheek dit zelfstandig gaat ontwikkelen. Wel kan een bibliotheek als koploper of innovatiecentrum binnen het landelijk netwerk gaan opereren.

Participeren in de Collectie Nederland

Het collectiebeleid van bibliotheken (keten: aanschaf-verspreiding-saneren) zal steeds meer in samenhang ontwikkeld en uitgevoerd worden. Vooral nog is ingezet op het ontwikkelen van provinciale collectieplannen. De komende tijd zal met name de landelijke afstemming tussen deze provinciale plannen en met de specialistische bibliotheken en archieven aan de orde zijn. Het IBL zal ingrijpend verbeterd en gestroomlijnd moeten worden om het leenverkeer van fysieke media tussen bibliotheken soepel te laten verlopen. Voor SBN is het cruciaal om volwaardig te participeren in het provinciale en landelijke bibliotheeknetwerk.

Samenstellen van hoogwaardige kennis en informatie

In de huidige tijd is er een overload aan informatie beschikbaar en tegelijkertijd wordt het vinden van de juiste informatie en beoordelen van de betrouwbaarheid hiervan steeds ingewikkelder. Naast populaire toepassingen als Google en Wikipedia is er behoefte aan informatiedeskundigen die gegevens kunnen beoordelen en betrouwbare antwoorden kunnen geven. Met name voor jongeren is het belangrijk om snel mediawijs gemaakt te worden. Bovendien kan de bibliotheek een bijdrage leveren aan het maatschappelijk debat rond actuele ontwikkelingen in Nieuwegein door het samenstellen van wetgevers met informatie over deze onderwerpen.

Inrichten van de nieuwe centrale en vestigingen

Het is duidelijk dat de bibliotheek voorlopig nog niet zonder fysieke vestigingen en gedrukte boeken zal functioneren. Om op ontwikkelingen in te kunnen spelen, is flexibiliteit van ruimtegebruik erg belangrijk. De huidige ontwikkelingen wijzen erop dat klanten steeds meer gebruik maken van de ontmoetingsfunctie, digitale informatiebronnen en virtuele dienstverlening, informatiebemiddeling en educatieve en culturele programma's van de bibliotheek. Door gezamenlijk collectioneren en andere presentatievormen ontstaat er in de toekomst ruimte om vloeroppervlak voor de collectie in te zetten voor andere doeleinden, zoals voor studie, debat, ontmoeting en horeca. Daarbij kan ook meer ingespeeld worden op de wensen en behoeften van specifieke doelgroepen.

Professionaliseren van de organisatie

De vernieuwde bibliotheek vraagt ook om een andere inzet van middelen en personeel. Niet voor niets wordt landelijk prioriteit gegeven aan het HRM en marketing. In het SBN-meerjarenplan 2007-2012 wordt ook al geconstateerd dat "de huidige organisatiestructuur niet meer op maat is gesneden om snel en adequaat op veranderingen in te spelen. De personeelsopbouw is hiërarchisch, vergrijsd, dient in omvang teruggebracht te worden en heeft verdere professionalisering. Er dient gestreefd te worden naar een brede inzetbaarheid van personeel met behulp van loopbaanbeleid en competentie management" (pag 11).

6.4 Programmatische invulling

Uit de bijeenkomst rond de scenario's (zie paragraaf 5.1) is naar voren gekomen dat het bibliotheekwerk zich zal bewegen van linksboven in het schema naar het centrum van het assenkruis. De bibliotheek zal zich sterk virtueel ontwikkelen, maar kan niet zonder aantrekkelijke en laagdrempelige fysieke voorzieningen in de wijk.

Programmalijn 1: de virtuele bibliotheek

- Deze bibliotheek staat ter beschikking van de bewoners van Nieuwegein waar en wanneer zij dit maar willen, zolang er maar een pc in de buurt is.
- Hier draait het niet om de vierkante meters, mits er laagdrempelig toegang is tot een uitgebreide collectie elders in Nieuwegein, regionaal en/of landelijk.
- Interactie staat voorop. De bibliotheekmedewerkers staan online in nauw contact met haar leden en houden een aantal keer per week virtuele spreekuren gericht op verschillende doelgroepen.
- De virtuele bibliotheek wordt gevuld door de bibliotheek en in samenwerking met diverse partijen, zoals scholen, bedrijven, inwoners, wijkorganisaties etc.
- Leden staan ook online met elkaar in verbinding. Wanneer zij dit willen, kunnen zij zich aansluiten bij één van de communities die gevormd worden rond literatuur en andere interesses. Ook is er gelegenheid tot deelname aan discussiefora over actuele thema's. Een medewerker van de bibliotheek treedt op als moderator.
- Eén van de voornaamste activiteiten is bevorderen van mediawijsheid. De bibliotheekmedewerkers zijn coaches voor leerlingen van de onderwijsinstellingen van Nieuwegein. Ook voor scholieren komen er virtuele spreekuren (2 uur per week), waar zij ondersteuning krijgen bij het lesmateriaal.

Programmalijn 2: de verleidelijke bibliotheek

- Een aantrekkelijke hoofdvestiging in het Stadshuis vormt het fysieke visitekaartje van de bibliotheek.
- Leden kunnen hun boeken reserveren en terugbrengen op de begane grond. Ook zien zij daar op scherm door vertoon van levendige beelden wat zich op de tweede verdieping afspeelt: welke schrijver staat in de belangstelling, wat serveert de horecavoorziening in het leescafé voor soep en bij de koffie? Is er soms een expositie?
- Om minder mobiele doelgroepen te bedienen worden wijksteunpunten ingericht. Hier is een beperkt deel van de collectie aanwezig, maar alle banden kunnen hier wel geleend en ingeleverd worden. Klein maar fijn is het devies: laagdrempelig en van alle gemakken voorzien, in een aantrekkelijk jasje. Ook hier staan bezoekers via aantrekkelijk beeldmateriaal in nauw contact met het culturele leven in Nieuwegein.
- In de nevenvestigingen wordt er kunst tentoongesteld, die aansluit bij de actualiteit van de centrale vestiging. Daarnaast is er een doelgroepgericht activiteitenprogramma, passend bij de samenstelling van de betreffende wijk.
- Taken: uitnodigen van deskundigen, aanbrengen van samenhang in aanbod en in de informatie, inzicht bieden in maatschappelijke ontwikkelingen, organiseren en modereren van fora en debatten voor burgers van Nieuwegein.
- De vestigingen zijn 12 uur per week bemenst, verdeeld over verschillende dagen en tijdstippen gedurende de week.

- De vestigingen in de wijk krijgen een beperkt aantal uren waarop een bibliotheekmedewerker aanwezig is, maar kunnen altijd terecht bij een geautomatiseerd uitleen- en inname functie.
- In geval van regionale samenwerking kan het concept van de wijksteunpunten ook toegepast worden in de omliggende kernen.
- De openingstijden van de hoofdvestiging zijn ruim: dagelijks van 10.00-20.00 uur (dinsdag en donderdag tot 21.00 uur), op zaterdag van 10.00-18.00 uur en op koopzondagen.

6.5 Prestatieafspraken 2009-2012

Dit beleidskader Bibliotheekwerk vormt de onderlegger voor het opstellen van een meerjarenconvenant en een jaarlijkse prestatieovereenkomst tussen gemeente en SBN. Het is belangrijk dat de gemeente zich zo duidelijk mogelijk uitspreekt over haar rol als opdrachtgever en de prestaties die behoren bij de eerdergenoemde doelstellingen en uitwerkingen. Alleen op die manier is het voor een aanbieder of initiatiefnemer mogelijk om een realistisch bedrijfsplan op te stellen.

De SBN realiseert (zowel virtueel als fysiek) een plek voor ontmoeting en debat en trekt daarmee naast leden ook niet-leden als bezoekers. Zij zal ondersteuning bieden aan educatieve instellingen en aan activiteiten in het kader van landelijke projecten leesbevordering en mediawijsheid. De programmering van de bibliotheek zal in dit opzicht aansluiten bij de ambities van de bibliotheekfunctie. Daarbij is het belangrijk dat er bij gemeente en SBN volstreekte helderheid is over de rollen die zij daarbij spelen.

- 1 De SBN realiseert een betrouwbare prestatiemonitor waarin de output van de bibliotheek wordt gemeten en die de basis vormt voor de jaarlijkse evaluatie met de gemeente Nieuwegein.¹³
- 2 De SBN levert haar bijdrage aan opbouw, ontsluiting en verspreiding van de 'Collectie Nederland' via samenwerking binnen het provinciaal en landelijk netwerk.
- 3 De SBN sluit zich aan bij de Utrechtse bibliotheekpas (en in de toekomst de landelijke bibliotheekpas) en confirmeert zich aan het gezamenlijk overeen te komen tariefstelsel.
- 4 De SBN zorgt voor een adequate personele inzet binnen de (digitale) bibliotheek door gerichte instroom/uitstroom en professionalisering.
- 5 De SBN realiseert certificering van de organisatie en werkprocessen via de landelijke stichting certificering openbare bibliotheken. Kwaliteitszorg en periodieke klantenonderzoeken maken hier onderdeel van uit.
- 6 De SBN vindt aansluiting met lokale samenwerkingspartners bij het ontwikkelen van bibliotheeksteunpunten in de wijken

Noot 13 Hierin worden onder andere verwerkt het aantal leden/doelgroepen, activiteiten/deelnemers, openingstijden, uitleningen, informatieverzoeken, bezoeken aan de website en mate van klanttevredenheid. Meer informatie is te vinden in het document 'Budgetsubsidiering; onderdeel éénjarige product-prestatie-overeenkomst', VOB, Den Haag, 2007

- 7 De SBN stelt een inrichtingsvisie en een uitwerkingsplan op voor de bibliotheekcentrale, de vestiging Zuid binnen de brede school en de wijksteunpunten met het oog op de veranderende bibliotheekfuncties.
- 8 De SBN realiseert aansluiting bij een grotere bibliotheekorganisatie met meer (inhoudelijke en financiële) slagkracht. Dit is een randvoorwaarde om een koploperspositie ten aanzien van de virtuele bibliotheek gestalte te geven.
- 9 De SBN levert een bijdrage aan het realiseren van de gemeentelijke culturele ontwikkelstrategie en het ontwikkelen van het te realiseren Centrum voor Beeldende Kunst¹⁴.

In haar subsidieaanvraag 2009 heeft SBN al een eerste toetsbare uitwerking gegeven van het bij de begroting behorende activiteitenplan voor de bibliotheek. Bovendien is er een eerste uitwerking van een productbegroting toegevoegd, zodat de gemeente meer inzicht heeft in de integrale kostprijs van bepaalde diensten. Hierbij worden de volgende kengetallen genoemd (zie tabel 6.5).

Tabel 6.5 Kengetallen SBN

Activiteiten	Streefgetallen
Collectionering (keuze en aanschaf van media, inclusief digitale media), collecties en omvang	<ul style="list-style-type: none"> • 12.000 materialen • 200 abonnementen
Digitalisering inclusief landelijke processen	<ul style="list-style-type: none"> • 28 digitale werkplekken, inclusief internettoegang • aanbod digitale databases via Bibliotheek.nl • aanbod Leendirect via de Nederland Catalogus • beschikbaarheid Digitaal Inlichtingenbureau, lokaal, provinciaal en landelijk • beschikbaarheid Centrale Nieuwegeinse Catalogus als WebCatalogus • beschikbaarheid Website t.b.v. digitale klantendiensten
Studiewerkplekken, gekoppeld aan de digitale werkplekken (zie boven)	<ul style="list-style-type: none"> • 6 lees/studieplekken
Leeszaal omvang en gebruik	<ul style="list-style-type: none"> • 60 zitplaatsen • beschikbare collectie: zie boven
Toegankelijkheid en bereik	<ul style="list-style-type: none"> • centrale Bibliotheek 60 uur per week geopend • filiaal Zuid 26 uur per week
Uitleningen, leden	<ul style="list-style-type: none"> • prognose uitleningen = 550.000 • prognose leden = 14.000
Drempeloverschrijdingen	<ul style="list-style-type: none"> • geregistreerde bezoekers 250.000- 300.000
Digitale beschikbaarheid	<ul style="list-style-type: none"> • hits website: 5.000.000 • aantal digitale reserveringen 9.000 • aantal reserveringen in zelfbediening: 2.232 • aantal digitale verleningen: 120.000
Informatiebemiddeling	<ul style="list-style-type: none"> • binnenkomende en beantwoorde vragen digitaal inlichtingenbureau : 180 • binnenkomende en beantwoorde vragen digitale klantenservice: 680 • opgenomen en afgehandelde reserveringen: 3.000

Noot 14 Zie afzonderlijk beleidskader.

6.6 Financiering

Voor 2009 heeft SBN voor de bibliotheekfunctie een subsidie bij de gemeente aangevraagd van € 1.468.100. Het zal duidelijk zijn dat de exploitatie van de kunstuitleen en eventueel het toekomstige CBK niet structureel ten laste behoort te komen van de bibliotheekexploitatie.

Daarnaast kan geconcludeerd worden dat de huidige tarieven van lidmaatschap in Nieuwegein relatief hoog zijn in vergelijking met de bibliotheken in de provincie Utrecht. Met een teruglopend aantal leden en een lager contributieniveau als gevolg van tariefsharmonisatie ontvangt de SBN waarschijnlijk minder inkomsten van leden. Het lijkt redelijk dat de SBN hiervoor door de gemeente gecompenseerd wordt. Wel dient de SBN na te gaan of er (meer) inkomsten uit andere bibliotheekdiensten gehaald kunnen worden en of er kostenbesparing kan plaatsvinden in het kader van het gemeenschappelijk collectiebeleid.

De verwachting is dat in de komende jaren extra middelen nodig zijn om de vernieuwing van de dienstverlening en van de organisatie gestalte te kunnen geven. Hoewel concrete bedragen op dit moment nog nauwelijks te geven zijn, kan verwacht worden dat er vanaf 2012 een verschuiving plaatsvindt tussen huidige en nieuwe activiteiten. In het kader van nieuw-voor-oud beleid betekent dit ook een re-allocatie van financiële middelen.

Bijlagen

Bijlage 1 SWOT bibliotheek Nieuwegein

Sterk

- Programmering met aansprekende namen trekt veel publiek.
- Activiteiten staan altijd in relatie met literatuur en lezen.
- De bibliotheek trekt veel jeugd in de basisschoolleeftijd en de onderbouw van het voortgezet onderwijs; ook jeugd van allochtone afkomst.
- Open houding, nadruk op klantgerichtheid.

Zwak

- Het aantal uitleningen neemt af.
- De huidige locatie heeft geen natuurlijke aanloop van mensen.
- De bibliotheek is minder ver met digitale en virtuele ontwikkelingen dan gewenst.
- Na een verhuizing in 2007 moet de bibliotheek zich binnen korte tijd voorbereiden op een volgende verhuizing: naar het nieuwe Stadshuis.

Kansen

- De nieuwe huisvesting.
- Nieuwe samenwerkingsvormen op het gebied van ICT.
- Ontwikkelen virtuele bibliotheek. Klanten kunnen vanuit huis gebruik maken van een volwaardige bibliotheekfunctie.
- Samenwerking met o.a. SWN bij het bereiken van doelgroep; bijvoorbeeld door een gezamenlijke leeszaal op de begane grond in het nieuw te bouwen Stadshuis.

Knelpunten

- Huidige beleidskaders voldoen niet meer als basis voor het maken van prestatieafspraken.
- Betaald parkeren werpt een drempel op voor bewoners om de bibliotheek te bezoeken of er langere tijd te verblijven.
- De bibliotheek is in de nieuwe situatie gepland op de 2^e etage.
- Deelname aan de diverse projectgroepen rond de ontwikkeling van nieuwbouw. brengt een forse inspanning in tijd met zich mee. De taakverzwaring wordt als te groot ervaren.

Bijlage 2 Demografie Nieuwegein

Door de snelle ontwikkeling van de groeikernen wijkt de demografische opbouw en woningvoorraad af van steden met een vergelijkbare omvang¹⁵.

- De gemeente Nieuwegein is ontstaan als groeikern in 1971, na samenvoeging van de kernen Jutphaas en Vreeswijk. De stad heeft een langgestrekte vorm. In de ruim 35 jaar daarna heeft het zich ontwikkeld tot een stad met ruim 61.000 inwoners.
- De verwachting¹⁶ is dat Nieuwegein op de (middel-) lange termijn sterk zal vergrijzen, van 11% ouderen nu, naar circa 23% in 2030. Momenteel wonen er in Nieuwegein namelijk veel jonge ouderen (50-64 jaar).
- Verder geldt voor Nieuwegein dat het aandeel niet-westerse allochtonen met 12% iets hoger is dan het landelijk gemiddelde. De toename van deze groep is ook sterker dan landelijk; er is sprake van een landelijke trend van suburbanisatie van niet-westerse allochtonen. Het percentage groeit in de komende twintig jaar van ruim 10 naar circa 20 procent in 2030.
- Desondanks verwacht de gemeente een lichte afname van de bevolking, tot 58.000 inwoners in 2030.

Noot 15 SCP, 2001. Gewenste groei, bevolkingsgroei en sociaal ruimtelijke ontwikkelingen in ex-groeikernen.

Noot 16 Prognose eindrapport 2007 (gemeente Nieuwegein).

Bijlage 3 Bronnen

Literatuur

- Monitor bibliotheekvernieuwing 2007 (2008)
- Scp-rapport, De openbare bibliotheek tien jaar van nu Maart (2008)
- Agenda voor de Toekomst (VOB, 2008)
- Eindadvies Stuurgroep bibliotheken (2008)
- Advies Raad voor Cultuur 2009 – 2012 (2008)
- Onderzoek Brede School (VOB, 2008)
- Budgetsubsiëring (VOB, 2006)
- ...en ze werkten nog lang en gelukkig samen; de openbare bibliotheek en de brede school. Marleen Wijnen, in opdracht van de Openbare bibliotheek Eindhoven (2007)
- Onderzoek oververtegenwoordiging van ouderen in de recreatiesector van de bibliotheek (2003, Stalpers)
- Evaluatie bibliotheekvestigingen op maat; onderzoek in Neerbosch Oost en Oosterhout (2008, O&S gemeente Nijmegen)
- Van long tail tot second life. Bibliotheek 2.0 als wissel op de toekomst. (Dennis de Bruyne, 2008)
- Marsrouteplan 2006-2007, (Provincie Utrecht, 2008)

Personen

- Daisy Steba, beleidsmedewerker Cultuur, gemeente Nieuwegein
- Paul van Oort, programma-manager Cultuur, projectbureau Binnenstad
- Janne Verweij, beleidsmedewerker gemeente Nieuwegein
- Willem Otto, interim-bestuurder SBN
- Ed de Boer, PR en externe contacten SBN
- Ron Bogerd, facilitair manager en waarnemend directeur
- Kiek Zwetsloot, projectmanagement gemeente Nieuwegein

Internet

- Website provincie Utrecht: www.provincie-utrecht.nl
- Website SBN: www.bibliotheeknieuwegein.nl
- Website VOB: www.debibliotheken.nl
- Website Nieuwegein: www.nieuwegein.nl